

OBVEŠČANJE IN OPOZARJANJE NA NEVARNOST

Marko Polič*

UDK 614.8

Obveščanje o nevarnosti in/ali opozarjanje nanjo je sestavni del ukrepanja pri preprečevanju hujših posledic različnih nevarnih dogodkov, kot so nesreče, vojne ipd. Dejansko mora vsak varnostni načrt vsebovati učinkovit obveščevalni in opozorilni sistem. Obvestila v takem sistemu potekajo v obeh smereh, k ogroženim in od njih. Pri ogroženih spodbujajo ustrezne odzive, ki povratno vplivajo na sama obvestila. Opozarjanje namreč ni enkratni dogodek, ampak del neprekinjenega, razvijajočega se odnosa.

Kakšna naj bodo opozorila, kdaj in kdo naj jih daje, kakšna sta njihov pomen in vloga?

Na ta vprašanja je skušala odgovoriti vrsta strokovnjakov. Že v petdesetih in šestdesetih letih so bile (predvsem v ZDA) opravljene mnoge raziskave, ki so omogočale dobro razumevanje odzivov na opozorila. Kljub temu ljudje še danes umirajo zaradi neučinkovitega opozarjanja. Mnogokrat so prvo opozorilo šele spremembe v okolju, značilne za sam fizični dogodek, ki pride do nesreče, npr. naraščanje vode, tresenje tal, ogenj itd. Dogaja se tudi, da odgovorni ne opozorijo prizadetih na nevarnost enostavno zato, ker se boje, da bi prišlo do panike. Ob tem, da je to mnenje povsem zgrešeno, pa bi še omenili, da sta navadno prva odziva na opozorilo **dvom** in **zanikanje**. Lahko govorimo celo o **nagnjenosti k normalnosti**. Kadar je nesreča nepričakovana in ljudje nepripravljani nanjo, bodo najprej dvomili o opozorilih in nadaljevali z vsakdanjimi dejavnostmi, dokler bo to možno. Iskali bodo druge možne razlage, s katerimi bi lahko neutralizirali grožnjo, ki jo prinaša sporočilo. Sploh pa ljudje najbolj dvomijo o prvem opozorilu. Toda če je le-to potrjeno, pride do ocenjevanja **osebne ogroženosti** (bližina prizadetega območja, zaznava gotovosti in teže posledic nesreče). Če se ta zdi dovolj velika, bodo prizadeti začeli razmišljati o potrebnem ravnanju.

Lahko se tudi vprašamo, kdaj bodo odgovorne organizacije začele opozarjati ogroženo prebivalstvo, ali vsaj, kaj vpliva na zamude pri opozarjanju. Zdi se, da je slednje neposredno povezano s količino prejetih protislovnih obvestil, z jasnostjo in celovitostjo obvestil, s hitrostjo medorganizacijskega obveščanja in zaznano verodostojnostjo vira obveščanja. Žal je za obdobje pred nesrečo značilna prav podatkovna neskladnost. Kadar pa je posameznik (ali organizacija) soočen s protislovnimi trditvami, bo raje verjel tistim, ki so manj grozeče in zahtevajo manj ukrepanja.

Izhodišče za obravnavo vloge opozarjanja je staro psihološko spoznanje, da se le in predvsem pripravljeni ljudje lahko učinkovito soočajo z nevarnostjo. Pripravljenost namreč sproži nastanek prilagojenih procesov. Ljudje, opozorjeni na nevarnost, lahko izvedejo vrsto prepreče-

valnih, blažilnih, varnostnih in zaščitnih ukrepov. Opozorila, ki jih posredujejo sredstva obveščanja, so »pripravljalna obvestila«, saj so namenjena vnaprejšnji pripravi ljudi na soočanje z različnimi stresnimi dogodki. Njihov cilj je, poleg ostalega, tudi zmanjšanje števila preprečljivih čustvenih motenj. Opozorila namreč lahko preprečijo ali blažijo čustvene udarce kasnejših groženj, če dogodke pravilno napovedo in če možne grožnje ne predstavijo v prečni luči. Raziskave z bolniki (4) so pokazale, da so operacije najbolj prestali tisti bolniki, ki so bili o posegu, njegovih značilnostih in poteku vnaprej obveščeni. Njihova bojazen je bila zmerna, toda vnaprejšnji strah jim je omogočil duševno pripravo na grozečo nevarnost. Zato pri njih ni prišlo do občutkov nemoči in povečane ogroženosti, ko se je grožnja uresničila. Zdi se, da mora človek predvideti vir stresa in ga vnaprej predelati, da bi se lahko z njim kasneje učinkovito soočil. Opozorilo torej deluje kot nekakšno **čustveno »cepljenje«**, ki omogoči povečanje stresne tolerance zaradi nastanka obvladovalnih mehanizmov in učinkovitih obramb. Toda eno je ugotovitev, da so vnaprejšnja opozorila pomembna, drugo pa vprašanje, kakšna naj bodo, da bodo učinkovita. Oddano opozorilo namreč še ne pomeni, da ga bo kdo sprejel ali pa se po njem ravnal. Sprejem sporočila zahteva ne le ustrezen fizični prenos, ampak tudi pozornost občinstva. Slednje ne bo pozorno, če bo sporočilo preveč boleče ali če bo očitno odstopalo od norm skupine. Če pa sporočilo izzove dovolj pozornosti, bo njegova zmožnost vpliva na prizadete odvisna od:

- **razumevanja**, to je obsega, do katerega ljudje dojemajo posredovano vsebino, in
- **upoštevanja priporočil**, tj. stopnje, do katere posredovani argumenti prepričajo ljudi, da so se pripravljeni ravnati po napotkih.

Opozorilo ne vpliva samoumevno na ljudi, ki jim je namenjeno. Ti **niso pasivni in ubogljivi** prejemniki navodil in ukazov. Resnica je prav nasprotna. Pomembno je to, kar ljudje vidijo ali verjamejo, njihova razlaga sporočila. Slednja lahko ali pa tu-

di ne ustreza nameram opozarjajočega. Ljudje pa morajo biti prepričani o resnosti nevarnosti, da bi sporočilo upoštevali. Na njegovo razlago na zelo zapleten način vpliva vrsta dejavnikov pred opozorilom, med njim in po njem. Mileti (2) navede, da so, celo kadar več oseb sliši **isto** opozorilo, med njimi razlike v tem, kaj so slišali in kaj verjamejo, in da bo njihovo početje odvisno od tega, kdo so, s kom so in koga ali kaj vidijo.

Konfliktni model opozarjanja Janisa in Manna (2, 5) izhaja iz domneve, da se posamezniki odzivajo na opozorilo predvsem z **inercijo**. Raje ne bodo storili nič, kot da bi ukrepali. Šele po izvrstitvi sledja informacijskih predelav, povezanih z vzorci obvladovanja razmer, lahko pride do akcije. Kadar je posameznikov odgovor na katerikoli stopnji tega sledja »ne«, ne bo storil ničesar, dokler ne bo dobil dodatnih obvestil. Slednje sestavlja naslednjih pet stopenj:

1. **Nekonfliktna inercija**, do katere pride, kadar se odgovor na vprašanje, »ali so nevarnosti resne, če nič ne naredim?« glasi »ne«.
2. **Nekonfliktni prehod na nov način delovanja** se pojavi, kadar se odgovor na vprašanje, »ali so nevarnosti resne, če izvedem najbolj razpoložljivo zaščitno dejanje?« glasi »ne«.
3. **Obrambno izogibanje** nastopi, kadar se oseba zaveda možnih hudih izgub, če izgubi upanje na zadovoljivo rešitev. Kaže se kot odgovor »ne« na vprašanje, »ali je stvaren up na boljše rešitev?«, kot izogibanje informacijam, prenašanje odgovornosti na druge in izbirna izpostavljenost zgolj informaciji, ki podpira lastno stališče.
4. **Hiperbudnost** je najverjetnejša strategija, kadar ljudje menijo, da obstaja zadovoljiva rešitev, nimajo pa dovolj časa za iskanje in premislek. Kaže se kot odgovor »ne« na vprašanje, »ali je dovolj časa za iskanje in premislek?«, kot nerazlikovalna odprtost do vseh obvestil ne glede na njihovo ustreznost in zanesljivost; zato je oseba preobremenjena z obvestili in nezmožna najti rešitev.
5. **Budnost** nastopi, kadar se oseba zaveda resne nevarnosti, meni, da lahko najde zadovoljivo rešitev, in ima dovolj časa za iskanje in oceno. Kaže se kot odgovor »morda« ali »da« na katerikoli prejšnjih vprašanj. Posameznik bo razlikoval različna obvestila in upošteval tako tista, ki so skladna z njegovim mnenjem, kot tudi nasprotna.

Zavedati se moramo, da so odzivi na opozorila vse prej kot enolični. Ne glede na vedenje, ki bo v neki situaciji prevla-

dovalo, bodo odzivi zajeli vse, od takojšnjega ukrepanja do totalnega zanikanja. Ljudje se na opozorilo ne odzivajo neposredno kot posamezniki, ampak v okviru medsebojnih odnosov z drugimi ljudmi. Zato je razlaga opozorila tudi **socialni proces**, ki opozorilo končno lahko socialno potrdi ali zavrne. Opozorila ljudje navadno namreč ne sprejemajo socialno osamljeni, ampak v družbi drugih. Zato je njihov odziv na sporočilo določen tudi z odzivi drugih. Če se ti ravnaš skladno z opozorilom, je slednje vredno zaupanja, drugače pa ne.

Odziv na opozorilo vsekakor vsebuje **opredelitev situacije**, ki je odvisna od razlage sporočila in njegove socialne potrditve. Ta opredelitev nekako posreduje med namerami tistega, ki opozarja, in odzivi tistih, ki jim je opozorilo namenjeno. Le opozorilo, ki omogoča ustrezno razlago oziroma opredelitev situacije, bo doseglo namen. Poglejmo, kaj vse vpliva na to opredelitev! Strokovnjaki (6, 3) navajajo predvsem naslednje dejavnike:

1. način opozarjanja,
2. zaznana oblika in vsebina sporočila,
3. prejšnje izkušnje ter
4. potrditev opozorila.

Način opozarjanja, to je sredstvo, prek katerega je opozorilo posredovano, je za njegovo učinkovitost izrednega pomena. Sporočila, podana prek sredstev javnega obveščanja, telefonov ali v osebnem razgovoru, se dozdevajo ljudem različno verodostojna, avtoritativna ali legitimna. Bolj verjamejo neposrednim opozorilom drugih ljudi kot pa sporočilom neosebne medijev. Bolj ko je način sporočanja **oseben**, bolj bodo opozorilo verjeli. Osebnostno sporočanje namreč pomeni, da bo opozorilo v večji meri **osebno specifično**, to je prilagojeno osebi, ki ji je namenjeno, in zato učinkovitejše. Pri tem pride tudi do **izmenjave** sporočil in ne le do enosmerne prenašanja. Bliže ko je oseba prizadetemu področju, več bo osebnega obveščanja in večje bo število virov, ki jih bo uporabila za potrditev. V sredstvih javnega obveščanja bodo ljudje bolj verjeli tistim sporočilom, ki jih podajo **uradne osebe** kot pa kdo drug, npr. napovedovalec. Bolj bodo zaupali opozorilom tistih sredstev javnega obveščanja, ki so jim zaupali že pred opozorilom.

Tako bo oseba, ki jo je v družinskem krogu opozorila neka uradna oseba, verjetneje pristala na evakuacijo. Obvestila iz uradnih virov ljudje nasploh zaznavajo kot bolj verodostojna in jih v ravnanju upoštevajo bolj kot opozorila prijateljev, sosedov ali sorodnikov, vendar pa slednja upoštevajo bolj kot opozorila, dana prek množičnih medijev.

Abe (1) v svoji raziskavi odzivov na različne vire obveščanja navaja, da so se ljudje med potresom v Niigati (Japonska) seznanjali z novicami predvsem prek tranzistorijskih sprejemnikov. Poslušalo jih je 60 % prebivalcev. Kot med mnogimi drugimi nesrečami je tudi med to prišlo do govoric. Njihov glavni vir so bili osebni stiki (sosedje, mimoidoči, ljudje v zavetjih, itd.). Kar 52,6 % ljudi je tem govori-

cam povsem verjelo, 16,6 % zelo in 11,1 % napol. Te podatke navajam, da bi pokazal na pomembnost osebnega obveščanja in na vlogo družbenega okolja. Nasploh velja, da opozarjanje prek sredstev javnega obveščanja bolj nakaže, da je morda nekaj narobe, kot pa mobilizira ljudi za neko dejavnost, za neposreden odziv na opozorilo. Kadar je le možno, skušajo ljudje preveriti opozorila s pomočjo znakov oziroma dogajanja v okolju (npr. dim, vedenje drugih ljudi, značilni zvoki itd.).

Več kot je različnih, tako formalnih (npr. radio, časopisi) kot neformalnih (npr. osebni stiki) virov, ki prinašajo opozorilo, bolj mu bodo verjeli, bolj resnična se bo zdela nevarnost, seveda če je vsebina virov usklajena. **Neusklajenim** obvestilom ljudje ne verjamejo, zato morajo odgovorni za obveščanje javnosti zagotoviti usklajenost. Spomnimo se npr., kakšni so bili napotki v različnih sredstvih javnega obveščanja leta 1986 v zvezi z nesrečo v Černobilu. Ena radijska postaja ali en časopis sta prepričevala ljudi, da vse skupaj za nas ni nevarno, v drugih pa je bilo prav nasprotno. Tudi posamezni strokovnjaki so prihajali v javnost z nasprotujočimi si mnenji. S tem seveda ne želim reči, da je treba komurkoli »zapreti usta«. Toda tudi strokovno razčiščevanje ima svoj prostor in čas. Najmanj je potrebno spravljaliti ljudi v zmedo takrat, ko ne vedo, kaj naj počnejo, kajti lahko ravnaajo povsem napačno.

Pomemben dejavnik zaupanja je tudi **zaznana oblika** opozarjanja. Pogosto je celo pomembnejša od same vsebine. Če npr. radio po nujnem opozorilu nadaljuje z običajnim sporedom, bodo ljudje opozorilo precej manj verjeli, kot če npr. postaja v celoti preide na opozarjanje.

Še kako je pomembna **vsebina** opozorila. Kadar je nejasno, dvoumno ali pa dopušča razlago, da ne gre za neposredno nevarnost, bo tako, kot da ga sploh ni bilo. Med možnimi žrtvami nesreče namreč obstaja, kot smo že videli, velika verjetnost, da bodo vse, kar kaže na nevarnost, spremenili v kazalnike običajnega stanja, v nekaj nenevarnega. Tako se življenje pač zdi nekaj lažje. Z naraščanjem točnosti opozorila, večanjem števila obvestil o možnostih preživetja ter ob skladnosti z drugimi opozorili in jasnostjo grožnje se večja tudi verjetnost prilagojevalnih odzivov.

Opozorila ne smejo biti preveč splošna, ampak morajo prinašati konkretna obvestila in podrobnosti ter napotke za ravnanje, posebno tiste, ki so pomembni za poslušalca. Bolj ko so konkretna, bolj jim bodo ljudje verjeli in večja bo zaznana nevarnost oz. zaznana osebna ogroženost. Bolj verjetno se bodo opozorili po njih tudi ravnali. Učinkovitejša so opozorila o takojšnji nevarnosti kot pa o tisti, ki je časovno ali prostorsko oddaljena. Učinkovitejša je obvestilo o zanesljivi nevarnosti kot pa o možni nevarnosti. Hujša kot je na osnovi opozorila zaznana nevarnost, učinkovitejša bo obvestilo. Vendar ne sme biti prehuda, taka, iz katere ni rešitve, saj potem opozorilo posameznika

le pasivizira. Tudi opozarjanje na neko majhno nevarnost navadno ni učinkovito.

Prejšnje izkušnje s podobno nevarnostjo povečujejo zaupanje v opozorila. Tak posameznik celoviteje ocenjuje možno osebnostno nevarnost. Ljudje, ki so pred kratkim doživeli nesrečo, bodo verjetneje ukrepali. Toda prejšnji zmotni alarmi zvišajo ukrepanje, vsaj dokler opozorila ne ponudijo nova obvestila o povečani ogroženosti. Upoštevanje opozoril je odvisno tudi od vrste demografskih in socioekonomskih značilnosti: spola, izobrazbe, pripadnosti določenim organizacijam, kraja bivanja itd. Opozorilom bolj verjamejo ženske, pripadniki velikih avtoritarnih organizacij, tisti s srednjo izobrazbo, prebivalci večjih mest itd. kot pa drugi. Bliže kot so ljudje ogroženemu območju, bolj bodo verjeli opozorilu. Družina je pogosto prinašalec obvestil. Več kot je stikov med njenimi člani, večje bo število prejetih obvestil. Družine potrjujejo opozorila vsaj s štirimi različnimi socialnimi procesi: s pozivom avtoritetam (npr. klicanje civilne zaščite), s pozivom vrstnikom (stiki s sorodniki, sosedji, prijatelji), z opazovalno potrditvijo (opazovanjem fizičnega in socialnega dogajanja) in s skrito potrditvijo (opozorilo je potrjeno s pomočjo vrste različnih vedenj kot skrita posledica drugih dejavnosti). Zadnja dva procesa sta pomembnejša od prvega, a redkejša od drugega. Podobno vlogo ima tudi vključenost v življenje skupnosti.

Ko ljudje prejmejo neko opozorilo, ga navadno skušajo najprej **preveriti**, tj. dobiti dodatna obvestila ali potrditev prvotnega sporočila. Le če je sporočilo potrjeno, mu bodo verjeli. Na verodostojnost opozorila vplivajo zaznane spremembe v fizičnem okolju, ki podpirajo opozorilo. Zaradi vsega tega je pogosto bolj **kontekst** in ne **vsebina** sporočila tisti, ki določa odziv. Ljudje bolj presojujejo veljavnost opozorila z opazovanjem dogajanja v okolju, kot pa se odzivajo nanj.

Na koncu še par besed o **verodostojnosti** informacijskega vira, ki je eden ključnih dejavnikov opozarjanja, oz. njegovi prepričljivosti. Verodostojnost lahko opredelimo kot stopnjo skupnega in splošnega zaupanja v osebo ali ustanovo, zasnovano na znanem zapisu njune zanesljivosti (7). Znano uspešno preteklo delovanje je dejansko najpomembnejši dejavnik verodostojnosti, čeprav nanjo vpliva še vrsta drugih dejavnikov (objektivnost, zaznana pristojnost, korektnost, doslednost itd.). Toda na prepričljivost opozorila vplivajo tudi privlačnost vira opozarjanja, domneva o poštenih nagibih, socialni status in moč vira itd. Tudi te dejavnike je treba upoštevati, če želimo, da bo v primeru nuje opozorilo opravilo svojo nalogo. To pomeni, da morajo različne, za varnost prebivalstva odgovorne ustanove tudi v normalnih razmerah seznanjati javnost s svojim delovanjem, tj. postati morajo prepoznavne in vredne zaupanja.

V celoti se nam področje obveščanja in opozarjanja kaže kot zapleten socialni proces med različnimi dejavniki. Neupo-

OBOLEVNOST PREBIVALSTVA JESENIŠKE OBČINE — ALI OKOLJE ŠE OGROŽA ZDRAVJE V JESENIŠKI OBČINI?

Slavko Šipeč*

UDK 613.63 (497.12 Jesenice)

1. Abe, K., 1978. Levels of Trust and Reactions to Various Sources of Information in Catastrophic Situations. V: E. L. Quarantelli (Ed.), Disaster, London, Sage.
2. Drabek, T. E., 1986. Human System Responses to Disaster. New York, Springer-Verlag.
3. Foster, H. D., 1986. Disaster Planning: A Synopsis, Interdisciplinary Science Reviews, 11, 4, 359—376.
4. Janis, I. L., 1971. Stress and Frustration. New York, Harcourt.
5. Van der Pligt, J. in de Boer, J., 1991. Contaminated soil: public reactions, policy decisions, and risk communication, V: R. E. Kasperson in P. J. M. Stallen (Eds.), Communicating Risks to the Public. Dordrecht, Kluwer.
6. Quarantelli, E. L., 1984. Perceptions and Reactions to Emergency Warning of Sudden Hazards, Ekistics, 309, 511—515.
7. Renn, O. D. Levine, 1991. Credibility and trust in risk communication. V: R. E. Kasperson in P. J. M. Stallen (Eds.), Communicating Risks to the Public. Dordrecht, Kluwer.

Članek skuša na osnovi statistično obdelanih podatkov o številu obiskov v zdravstvenih enotah prikazati boleznost prebivalstva jeseniške občine in ugotoviti morebitne povezave z delovnimi razmerami v Železarni in onesnaženostjo zraka.



Marko Polič

Communication and Warning of Danger

The article presents a survey of the warning process as a complex social process which includes many institutional and non-institutional, formal and purported factors. In spite of the fact that the process has been researched a great deal, the findings reached so far influence practical work far too slowly, although not considering them can have some grave results. Above all, it should be pointed out that a timely warnings is very important for mastering a dangerous situation successfully and that people do not respond to warnings as something self-evident but rather go through them as through a process of social verification. Only such confirmation can quicken the response.

Na splošno je identifikacija škodljivih vplivov onesnaženega zraka na prebivalstvo in pripisovanje posledic določenim snovem zelo težavna in v znatni meri odvisna tudi od subjektivne presoje, rezultate pa je treba jemati le orientacijsko. To je še posebej pomembno pri nižjih koncentracijah škodljivih snovi v jeseniškem ozračju, ki so značilne za zadnje desetletje. Pred tem pa so seveda bile precej višje. Na boleznost prebivalstva določenega območja ne vpliva le onesnažen zrak, ampak tudi različna občutljivost posameznikov na škodljive snovi, vse večje psihične obremenitve, razlike med spoloma, razlike v načinu življenja, kajenje. Pri Jesenicah je treba vsekakor dodati tudi težke delovne razmere v Železarni, zlasti v starih, že ukinjenih obratih.

Nekoliko lažje je na Jesenicah oceniti obolevanje in poškodbe zaradi težkih delovnih razmer v Železarni. Te razmere v Črni metalurgiji pogojno vplivajo na zdravje čutil, gibalnega sistema. V preteklosti je bila na Jesenicah doma poklicna bolezen pljuč — silikoza. Vendar pa velika fluktuacija delavcev na delovnih mestih, kjer so bile delovne razmere takšne, da so povzročale največ teh bolezni, silikozi ni dala zamaha.

Ko so silikogene materiale zamenjali, je bolezen z Jesenic izginila. Danes klasičnih obolenj, kot so zastrupitve s svincem, silikoze, in drugih pljučnih bolezni ni več. So pa druge, povezane s hrupom, razna kožna obolenja in podobno. Pretežno moška delovna sila v Železarni danes oboleva na dihalih, prebavilih in na lokomotorornem aparatu. Ženske, zaposlene v Železarni, so z dela pogosteje odsotne zaradi nege otrok, same pa pogosteje zbolijo na sečilih in spolnih organih, zaradi večjih obremenitev (na delovnem mestu in doma) pa pogosteje tudi živčno zbolijo (1).

Glede na precejšnjo onesnaženost zraka v obdobju 1950—1971 z SO_2 in prahom bi bilo moč pričakovati povečano boleznost tudi zaradi teh škodljivih snovi. Koncentracije SO_2 , ki so na Jesenicah v sunkih dosegale do $2,13 \text{ mg/m}^3$, so že tako velike, da lahko povzročajo zastrupitve (5). Podobno velja tudi za prah oziroma trdne delce, higienski normativi (50 delcev prahu v cm^3 zraka v stanovanjskih in 300 delcev prahu v cm^3 v industrijskih četrlih, povzeto po 8) so bili na Jesenicah ob meritvah leta 1965 krepko prekoračeni. Povprečje vseh meritev je pokazalo 696 delcev prahu v cm^3 , kar je 14-krat več od higienskega normativa. Prekomerna zaprašenost je bila na Jesenicah prisotna še vsaj do začetka osemdesetih let, čeprav ne tako močna kot do leta 1971. Žumer (9) zato sklepa, da so bili mehanični učinki trdih delcev na Jesenicah vendarle prisotni, a jih je z medicinskimi metodami težko potrditi. Njegovo mnenje so zanikali v obratni ambulanti Železarne, kjer menijo, da na Jesenicah še ni bilo dokazanega obolenja ljudi zaradi onesnaženega zraka (8, str. 45). Danes je onesnaženost zraka na Jesenicah zmerna. V zadnjih letih se povprečne letne emisije SO_2 gibljejo okoli $0,030 \text{ mg/m}^3$ ($\text{MIKl} = 0,050 \text{ mg SO}_2/\text{m}^3$), v kurilnih sezonah pa okoli $0,050 \text{ mg/m}^3$. Tudi emisije dima so precej pod dovoljenimi mejami. Podobno je tudi z maksimalnimi 24-urnimi imisijskimi koncentracijami SO_2 , ki so se znižale najprej po letu 1981, po letu 1988 pa niso več presegle $0,20 \text{ mg SO}_2/\text{m}^3$ (2).

Mnenje ljudi o vplivu onesnaženega zraka na zdravje je z anketo ugotavljala Špešova (6), in sicer z anketiranjem 1414 gospodinjev v bolj onesnaženih delih Jesenic. Večina anketiranih je takrat menila, da onesnažen zrak ne vpliva na zdravje (75 %), 22 % jih je menilo, da vpliva na dihalo, 1 % vprašanih je menil, da vpliva na

* Svetinova 10, Jesenice.

Članek je povzet iz diplomske naloge z naslovom Jesenice in njihova ekološko-geografska problematika, knjižnica Oddelka za geografijo Filozofske fakultete, Ljubljana, 1990.